

Til: Svava Pétursdóttir <svava.petursdottir@umhverfisstofnun.is>
Falið afrit: Anna Sveinsdóttir/NI.IS@NI.IS
Efni: Re: Beiðni um mat á verndargildi
Upplýsingar: Sent: 28.02.2019 16:01:17 af Jón Gunnar Ottósson, Málsnúmer: 2019020012, Bréfalyklar: 41-0 Verndaráætlanir - friðlýsingar almennt

Tilvísun í mál: 2019020012

Vísað er til bréfs Umhverfisstofnunar, dags. 7. febrúar sl. þar sem óskað er eftir upplýsingum um verndargildi svæðis í landi Fitja í Skorradal.

Eftirfarandi er svar Náttúrufræðistofnunar Íslands.

3

Umsögn

Tillögusvæði

Svæðið sem lagt er til að verði friðlýst nær frá austur mörkum friðlands Vatnshornsskógs, skáhalt yfir Skorradalsvatn að vegi norðan Álfthólma og liggur meðfram veginum suður að Fitjum ef frá er talið tún sem er nytjað. Þaðan ganga mörkin nokkurn vegin til vesturs yfir votlendið að einni bugðu Fitjaár en liggja þaðan í beinni línu til SSV upp hlíðar dalsins að sunnanverðu og beygja þaðan yfir í suðurhorn friðlands Vatnshornsskógs.

Tillögusvæðinu má skipta gróflega upp í 1) votlendissvæði við Fitjaá annars vegar, og hins vegar 2) hlíðar Hálsins sunnan við Fitjaá frá núverandi friðlandi að landamerkjum Vatnshorns á móti Bakkakoti.

- 1) Flóðslétta Fitjaár sem bugðast um flatlendi myndar samfellt og víðlent votlendi. Sjá má merki um fornar bugður í votlendinu og landið hefur lítið verið framræst. Náttúrufræðistofnun gerði gróðurúttekt á votlendinu árið 1998 ([Kristbjörn Egilsson og Guðmundur Guðjónsson, 1999](#)) sem svo var endurtekið árin 2010-2011 ([Guðmundur Guðjónsson og Kristbjörn Egilsson, 2011](#)). Samkvæmt þeim er flóðslétta Fitjaár almennt vel gróin og skiptast á mýrar og flóar. Mýrastör og gulstör mynda eitt víðáttumesta mýragróðurfélagið á svæðinu en jafnframt er þar að finna fjölbreytt mýragróðursamfélag og vatnablöndur. Í farvegi Fitjaár hefur alaskalúpína gengið niður áreyrarnar og jafnvel inn í gróið land. Í ályktunum frá gróðurúttekt 2010-2011 er lögð áhersla á mikið verndargildi þess óspillta votlendissvæðis sem er við ósa Fitjaár.

Samkvæmt endurskoðuðu [vistgerðakorti](#) Náttúrufræðistofnunar Íslands (2018) er starungsmýravist helsta votlendisvistgerð svæðisins. [Starungsmýravist](#) hefur mjög hátt verndargildi og er á lista Bernarsamningsins frá 2014 yfir vistgerðir sem þarfnast verndar.

Jarðvegur votlendisins er lífrænn og hefur hátt kolefnisinnihald og mikla vatnsgeymd.

- 2) Hlíðar Hálsins, sem skilur að Skorradal og Grafardal, bera merki um gróðureyðingu og jarðvegsrof og á það við um þann hluta tillögusvæðisins sem er suðaustur af Vatnshornsskógi. Árið 2014 var gróðurkortlagning Rannsóknastofnunar landbúnaðarins frá 1970 endurskoðuð eftir nýjum myndkortum. Það leiddi í ljós að landið er nú að jafnaði allvel gróið lynggróðri og mosaríkum gróðursamfélagum sem sýnir að dregið hafi úr rofi og landið sé í framför. Í nágrenni við Vatnshornsskóg eru einnig merki um að birki sé að

dreifa úr sér út fyrir girðingu frá 2002 bæði upp hlíðarnar og til suðurs inn Skorradal. Það vekur athygli að lúpínu er ekki að finna í hlíðunum en hún vex víða innar í dalnum og finnst nú í hlíðarfótum í grennd við bæinn Vatnshorn.

Núverandi vernd á og við tillögunsvæði

[Vatnshornsskógur](#) er 247,1 ha friðland sem friðlýst var árið [2009](#) til að vernda náttúrulegan og lítt snortinn birkiskóg (Umhverfisstofnun, 2009). Jafnframt er á náttúruinjasráð undir öðrum náttúruinjum svæði 238. [Klausturskógur og Fitjar í Skorradal](#) (Náttúruverndarráð, 1996) en það er verndað á grundvelli þess að það hafi að geyma birkiskóg með fjölbreyttum botngróðri (hér er átt við Vatnshornsskógs), fjölbreytt fuglalíf við ós Fitjaár og mikils útivistargildis (Umhverfisstofnun, á.á.). Afmörkun þessara svæða má skoða á [kortasjá](#) náttúruinjasráðs.

Mörk tilnefnda svæðisins eru að mestu innan við mörk svæðis 238. Klausturskógs og Fitja að undanskyldri ræmu sem er sunnan vegar sem liggur með Fitjaá norðanverðri. Jafnframt nær tillagan örflítið lengra út í Skorradalsvatn og mundi ná yfir árósa Fitjaár.

Votlendi á flóðsléttu Fitjaár heyrir jafnframt undir vernd skv. [61. gr. laga um náttúruvernd](#) þar sem votlendi, svo sem hallamýrar, flóar, flæðimýrar, rústamýrar sem eru stærri en 20.000 m², nýtur sérstakrar verndar. Starungsmýravist er víða kortlögð í votlendi Fitjaár en vistgerðin er á lista [Bernarsamningsins](#) yfir vistgerðir sem þarfnast verndar (European Environment Agency, 2012).

Mögulegar ógnir

Aukin útbreiðsla lúpínu, einkum inn í gróið land eins og votlendi og mólendi við Fitjaá og í hlíðum Hálsins, er möguleg ógn við náttúrulegan gróður svæðisins. Hið sama mætti segja um vaxandi frístundabyggð og skógrækt.

Ávinningur verndar

Friðlýsing þess svæðis sem hér er lagt til mundi vernda allstórt, samfellt, lítið raskað votlendi við Fitjaá. Votlendi sem þetta gegnir fjölbreyttu hlutverki í vistkerfum, t.d. er það mikilvægt búsvæði fyrir ákveðnar plöntu- og fuglategundir, það dregur úr áhrifum flóða og mengunar, eykur vatnsgæði straumvatna sem um það renna og varðveitir kolefni í jarðvegi svo að eitthvað sé nefnt. Þetta er í samræmi við markmið 2. gr. laga um náttúruvernd þar sem kveðið er á um vernd líffræðilegrar fjölbreytni með því að viðhalda tegundafjölbreytni og vistfræðilegum ferlum. Með því að tengja svæðið við Vatnshornsskóg fæst landslagsheild með gróskumiklum birkiskógum, mólendi þar sem vísbendingar eru um birkikjarr muni vaxa upp á næstu áratugum, og votlendi Fitjaár.

Athugasemdir við útfærslu afmörkunar

Leggja mætti til að mörk tillögusvæðis yrðu færð nær Fitjaá austast að skurði við skógræktarreit við bæinn Fitjar til stækkunar á samfelldu votlendisgróðurfélagi með mýrastör og gulstör sem fellur undir starungsmýravist. Þetta er sýnt með hvítri brotalínu á myndinni hér neðar. Með því næðist heildstæðari vernd votlendisins við Fitjaá. Jafnframt mætti nefna að afmörkun tillögusvæðis frá bugðu Fitjaár til SSV upp í hlíðar Hálsins virðist liggja austar en núverandi jarðamörk Vatnshorns og Bakkakots. Á myndinni eru núverandi jarðamörk sýnd með rauðri brotalínu en jarðamörkin eru úr gagnasafni Náttúrufræðistofnunar Íslands.

Gróðurkort af hlíðum Hálsins og flóðsléttu Fitjaár. Tillögusvæðið mætti stækka til austurs og mörkin færð nær Fitjaá austur að skurði við skógræktarreit (hvít brotalína). Rauð brotalína sýnir jarðamörk Vatnshorns og Bakkakots. Ítarlegri gróðurkortlagningu af votlendi Fitjaár má finna í Guðmundur Guðjónsson og Kristbjörn Egilsson (2011).

Heimildir

European Environment Agency, 2012. D4.163. Icelandic black sedge-brown moss fens. Vefsíða EEA: <https://eunis.eea.europa.eu/habitats/5206>. Skoðuð 27. febrúar 2019.

Guðmundur Guðjónsson og Kristbjörn Egilsson, 2011. Gróðurfar í votlendi á Fitjum í Skorradal. Endurskoðað gróðurkort 2011. Unnið fyrir Huldu Guðmundsdóttur, Fitjum. *NI-11007*, 13 bls. Gróðurkort fylgir með skýrslunni.

Kristbjörn Egilsson og Guðmundur Guðjónsson, 1999. Gróðurfar í votlendi á Fitjum í Skorradal. Unnið fyrir Huldu Guðmundsdóttur, Fitjum. *NI-99002*, 49 bls.

Náttúrufræðistofnun Íslands 2018. Vistgerðakort II. útgáfa. Vefslóð: <http://vistgerdakort.ni.is/>. Skoðað 27. febrúar 2019.

Náttúruverndarráð, 1996. Friðlýst svæði og aðrar náttúruminjar. Kort í mælikvarðanum 1:500 000.

Umhverfisráðuneytið, 2009. Auglýsing um friðland í Vatnshornsskógi í Skorradal. Nr. 164/2009.

Umhverfisstofnun, á.á. Náttúruminjakrá Vesturlands. Aðrar náttúruminjar. Nr. 238.

Klausturskógur og Fitjar í Skorradal. Vefslóð:

<https://www.ust.is/einstaklingar/nattura/natturuminjaskra/vesturland/>. Vefsíða skoðuð 27. febrúar 2019.

Jón Gunnar Ottósson

forstjóri

Náttúrufræðistofnun Íslands

jgo@ni.is

Frá: Svava Pétursdóttir <svava.petursdottir@umhverfisstofnun.is>

Dags: 02/08/2019 10:07:44 AM

Til: "ni@ni.is" <ni@ni.is>

cc: Trausti Baldursson <trausti@ni.is>, Eva B. Sólan Hannesdóttir <eva.hannesdottir@umhverfisstofnun.is>

Efni: Beiðni um mat á verndargildi

Góðan dag.

Meðfylgjandi er erindi frá Umhverfisstofnun þar sem óskað er um mat á verndargildi svæðis.

Bkv. Svava

Bestu kveðjur, Best regards

Svava Pétursdóttir

Lögfræðingur, Lawyer

Svið friðlýsinga og starfsleyfa

Department for Designation of Nature Protection Areas and Pollution Permits

~b398151

Umhverfisstofnun, Environment Agency of Iceland

Suðurlandsbraut 24, 108 Reykjavík, Iceland

Sími / Phone: +354 591 2000

Bréfasími / Fax: +354 591 2010

Veffang / Webpage: [Http://www.ust.is](http://www.ust.is)